

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C39

ASIA:

Lagrebissa olevan lähetystön rap. n:o 1.

Ministeri Talar.

Roma 25/10-41.

N. 1043/377.

Roomassa, 25 päivänä lokakuuta 1941.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 19/412 he		10. 1941
28/10-41 No		Liitt.
KYHÄMÄ	OSASTO	ASIA
J	C39	

Herra Ministeri,

Minulle on kunnia lähettää Teille, Herra Ministeri, raporttini n:o 1, jonka otsakkeena on:

Vastaanotto Zagrebissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

Rolf WITTING,

Helsinki.

Roomassa OLEVA LÄHETYSTÖ.
Zagrebissa olevan lähetystön
RAPORTTI n:o 1.

Salainen.

Roomassa 25 p:nä loka kuuta 1941.

Asia: Vastaanotto Zagrebissa.

ULKOASIAINMINISTERI		1941
19/412 h.e.		19 41
28/10-41		Liitt.
KYMMÄ	OSATTE	ASIA
5	039	

Saavuin syyskuun 22 päivän illalla Zagrebiin. Asemalla vastassa olivat protokollapäällikkö, eräs ulkoasiainministeriön virkamies, ulkoasiainministerin sihteeri ja Suomen konsulinviraston sihteeri, herra Markkula. Vaimoni ja minut vietiin Suomen lipulla varustetussa valtion autossa hotelliin, jossa meille oli varattu huoneet.

Jo asemalla ilmoitettiin minulle, että ulkoasiainministeri ottaisi minut vastaan seuraavana aamuna kello 10 ja että olisin tilaisuudessa jättämään valtakirjani Poglavnikille samana päivänä kello 17.

Ulkoasiainministerin sihteeri, joka oli määrätty käytettäväkseni koko Zagrebissa oloni ajaksi saapui seuraavana aamuna viemään minut valtion autolla ulkoasiainministerin luo.

Ulkoasiainministeri otti minut aivan harvinaisen ystävällisesti vastaan ja lausui että hänelle tuotti suurta iloa saada tervehtiä sankarillisen Suomen kansan ensimmäisen edustajan tervetulleeksi Kroatiaan. Saapuvilla oli myöskin varaulkoasiainministeri Wransić. Keskusteltuamme puolisen tuntia pyysi ulkoasiainministeri että saapuisin vielä seuraavana päivänä hänen luokseen, koska hän halusi keskustella vielä kanssani. Teen

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mäistä keskusteluista ensi raportissa selkoa.

Vähän ennen kello 17 saapui varaulkoasiainministeri ja edellä mainittu ulkoasiainministerin sihteeri hakemaan minua Poglavnikin luo. Poglavnikin palatsin edustalla tapahtuivat tavanomaiset sotilaalliset juhlamenot.

Poglavnikin luona olivat saapuvilla paitsi jo mainitsemani herrat ulkoasiainministeri, Poglavnikin adjutantit sekä eräitä muita herroja. Valtakirjani jättäessäni pidin seuraavan saksankielisen puheen:

"Poglavnik,

Ich habe die Ehre, Eurer Exzellenz das Schreiben zu ueberreichen, durch das der Präsident der Republik Finnland mich als Ausserordentlichen Gesandten und Bevollmächtigten Minister Finnlands im selbständigen Staate Kroatien beglaubigt.

Zugleich beehre ich mich, Eurer Exzellenz die aufrichtigsten Gruesse und besten Wuensche des Präsidenten der Republik Finnland zu uebermitteln.

Ich schätze mich gluecklich, mein Vaterland in diesem Staat vertreten zu duerfen, dessen Schicksalsweg viel Aehnlichkeit mit dem Finnlands hatte, und dessen zäher Kampf um seine Selbständigkeit schon deshalb in Finnland mit Interesse und grosser Bewunderung verfolgt wurde. Persönlich ist es mir eine noch grössere Freude, weil ich ja nicht in ein fremdes Land komme sondern in ein Land, dessen schöne Städte, historische Denkmäler und wundervolle Naturschönheiten ich bei meinen vielen Reisen in Kroatien habe kennen und lieben gelernt.

Es ist mein Auftrag und mein ernster Wunsch alle meine Kräfte der Pflege der zwischen den beiden Ländern auf kulturellem und wirtschaftlichem Gebiet bestehenden mannigfachen Beziehungen zu widmen und es wird mir Pflicht und aufrichtiges Herzensbeduerfnis sein, zu der weiteren gluecklichen Ausgestaltung der freundschaftlichen Bande zwischen Kroatien und Finnland beizutragen.

Indem ich an Eure Exzellenz die ehrfurchtsvolle Bitte richte, mir Ihr hohes Wohlwollen und die Unterstuetzung Ihrer Regierung zu gewähren, erlaube ich mir, die aufrichtigsten Wuensche der Finnischen Regierung und meine eigenen fuer Eure Exzellenz und fuer den kroatischen Staat zum Ausdruck zu bringen."

Puheeseen vastasi Poglavnik seuraavalla puheella:

"Eure Exzellenz!

Von Herzen danke ich fuer die guten Wuensche Seiner Exzellenz des Präsidenten der Republik Finnland, und bitte Sie, in meinem Namen sowie im Namen des gesamten kroatischen Volkes diese dem Herrn Präsidenten zu erwiedern.

Das kroatische Volk ist hoch erfreut dass es, nachdem es in langem Kampf seine völkische und staatliche Unabhängigkeit wieder errungen hat, mit dem finnischen Volk und dem finnischen Staat freundschaftliche Beziehungen aufnehmen kann, unsomehr als das Schicksal des finnischen Volkes dem des kroatischen Volkes im vielem so ähnlich war. Schon im vergangenen Jahr

als das kleine finnische Volk sich in einem offensichtlich aussichtslosen Freiheitskampf gegen den bolschewistischen Koloss, der es vernichten wollte, einzulassen gezwungen sah, war jedes kroatische Herz fuer Finnland entflammt und der herrliche und erfolgreiche Abwehrkampf des finnischen Volkes war fuer die kroatischen Freiheitskämpfer ein lebendiges Vorbild.

Heute sind wir gluecklich Schulter an Schulter mit den finnischen Helden in der grossen europäischen Völkergemeinschaft unter der Fuehrung Deutschlands und Italiens fuer die Freiheit Europas und fuer die tausendjährigen Werte unserer Kultur kämpfen zu können.

Seien Sie, Exzellenz ueberzeugt, dass Sie immer in ihrer verantwortungsvollen Arbeit fuer die Ausgestaltung und Erweiterung unserer völkischen und staatlichen Beziehungen auf meinen ehrlichen Beistand rechnen können.

Entrichten Sie Seiner Exzellenz, dem Präsidenten der Republik Finnland, dem grossen Marschall Mannerheim, der heldenhaften finnischen Wehrmacht und dem gesamten finnischen Volk die herzlichsten Gruesse des kroatischen Volkes und meiner Person.

Seien Sie uns als der erste Gesandte der Republik Finnland im befreiten Unabhängigen Staat Kroatien herzlich willkommen!"

Sivumennen mainittakoon että koko juhlaisuus filmattiin ja olin itse tilaisuudessa näkemään filmin Zagrebin teatterissa.

Valtakirjan jättämisen jälkeen Poglavnik vei minut työhuoneeseensa, jossa hän keskusteli kanssani puolisen tuntia. Hän lausui useampaan otteeseen suuren ihailunsa Suomen kansaa, sen sotajoukkoa ja sotamarsalkka Mannerheimia kohtaan sekä että hän oli onnellinen saadessaan tervetää tämän urhoollisen ja etevän kansan edustajaa Kroatiassa. Poglavnik oli hyvin perillä Suomea koskevista kysymyksistä ja lausui oma-alotteisesti ilonsa siitä, että Suomi nyt saa koko Karjalan ja sellaiset rajat, joitten puolustaminen on helpompi kuin aikaisempien. Tästä keskustelu siirtyi etsimättä Venäjään. Poglavnik sanoi mielipiteensä olevan, että ensinnäkin bolshevismi on kokonaan hävitettävä ja toiseksi että Venäjän valtakunta on jaettava useampaan osaan. Nimenomaan hän sanoi että Eurooppa ei saa koskaan rauhaa, jos Venäjä jää jakamattomaksi. Vaikka Kroatialla ei ole mitään vaatimuksia Venäjään nähden, on hän kuitenkin toimittanut kroatialaisia taistelemaan saksalaisten rinnalla, koska Venäjän sota on Euroopan kansojen yhteinen.

Muutama päivä myöhemmin otti sotamarsalkka Qvaternik minut vastaan. Hänkin esilletoi suuren ihastuksensa Suomea kohtaan ja osoitti keskustelussa tuntevansa yksityiskohtaisesti talvisotamme vaiheet. Keskustelusta hänen kanssaan haluan erityisesti mainita sen seikan, joka koski Pietarin kaupunkia. Sotamarsalkka kysyi, onko totta että Suomi haluaa pääkaupungikseen Pietarin. Vastasin luonnollisesti jyrkästi kieltävästi. Sotamarsalkka sanoi ajatelleensakin että suomalaiset ovat kyllin viisaita kieltäytyäkseen ottamasta Pietaria, mutta, jatkoi hän, mitä sitten olisi Pieterille tehtävä. Vastasin, että toivon Stalinin kerran-

kin pitävän lupauksensa ja hävittävän Pietarin niin perusteellisesti että se vain on kiviröykkiö, jossa tapauksessa me kyllä voisimme itse alueen ottaa .

Sotamarsalkka sanoi että se kyllä olisi mainio ratkaisu, mutta valitettavasti ei Pietarin suuruista kaupunkia nykyisilläkään keinoilla saada aivan perusteellisesti hävitetyksi. Itse hän sanoi ajatelleensa että Pietarista tehtäisiin kansainvälinen vapaakaupunki.

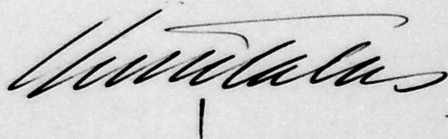
Monella tavalla kävi ilmi että Suomen edustaja otettiin paljon sydämellisemmin vastaan kuin muitten valtioiden. Niinpä muut lähettiläät olivat vain jättäneet korttinsa hallituksen jäsenille, mutta minulle ilmoitettiin että hallituksen jäsenet panisivat arvon sille, että kävisin henkilökohtaisesti kaikkien luona. Sen luonnollisesti myös tein. Miltei kaikki hallituksen jäsenet kävivät vastavierailulla luonani henkilökohtaisesti. Menisi liian pitkälle yrittää lyhyestikään selostaa keskustelujani heidän kanssaan. Mainitsen vaan että kaikki hallituksen jäsenet tekivät erittäin tarmokkaan vaikutuksen. Miltei kaikki ovat olleet jonkin aikaa meänpaossa sekä istuneet mikä pitemmän mikä lyhyemmän ajan Jugoslavian ja muitten valtioiden vankiloissa, toimintansa vuoksi Kroatian hyväksi. Useat voivat oman kokemuksensa nojalla kertoa Jugoslavian vankiloissa harjoitetuista räökkäyksistä.

Suomen lähettiläälle osoitetusta erikoisesta huomaavaisuudesta, jota muille lähettiläille ei oltu osoitettu, mainittakoon vielä, että ulkoasiainministeriön puolesta ilmoitettiin minulle että Zagrebissa asuessani olin hallituksen vieraana joten hotellihuonettani en saanut itse maksaa.

Keskusteltuani virkaveljieni kanssa kävi selville ettei yhdellekään heistä oltu osoitettu niin paljon vieraanvaraisuutta kuin Suomen lähettiläälle. Näistä mainitsen vain Poglavnikin perhepäivälliset, ulkoasiainministerin lounaan jolla hän piti erinomaisen muotokauniin ja lämpimän puheen Suomelle. Tässä yhteydessä/^{mainitsen} ministeri Tannerin johtaman suomalaisen kauppavaltuuskunnan ja Suomen lähettilään kunniaaksi annetut komeat päivälliset, joilla oli saapuvilla koko diplomaattikunta ynnä korkeimmat virkamiehet naisineen, yhteensä toistasataa henkilöä.

Ennen lähtöäni Zagrebista annoin minä päivälliset hallituksen kaikille jäsenille sekä korkeimmille virkamiehille. Pidin tilaisuudessa puheen, jonka useat sanomalehdet julkaisivat kokonaisuudessaan ja jonka oheistan liitteenä. Puheeseen vastasi opetusministeri erinomaisen muotokauniilla ja sisältörikkeällä puheella.

Ensimmäinen vaikutelmani Kroatiasta oli erittäin miellyttävä. Vaikutus oli vallan toinen kuin Jugoslaviasta, mikä maa oli epämiellyttävin, jossa koskaan olen ollut. Kroatialla on kyllä suuret vaikeudet voitettavana, mutta uskon sen niistä selviytyvän.

Exzellenz, meine hochverehrten Damen und Herren.

Nur bald zwei Wochen haben wir, meine Frau und ich bei Ihnen verweilt und doch kommt es uns vor als ob wir nicht nur unter Freunden sondern sogar unter alten Freunden wären. Sie haben uns so freundlich empfangen und so offen mit uns verkehrt, dass wir in der kürzesten Zeit in die Seele des kroatischen Volkes haben sehen können.

Der jetzigen kroatischen Generation ist die schönste Aufgabe die eine Generation ueberhaupt bekommen kann, zum Teil geworden. Dieser Generation ist das Glueck beschieden die Unabhaengigkeit des Vaterlandes zu erklären.

Das es aber möglich war, verdanken Sie der Tatsache, dass die frueheren Generationen schon den festen Grund fuer die Unabhaengigkeit geschaffen haben. In jahrhundertelanger Arbeit ist dieser Grund gebaut worden. Jeder Bauer, jeder Arbeiter, der koerperliche sowohl ~~ni~~ wie der geistige, der mit emsiger Muehe seine Kraft fuer die materielle und geistige Entwicklung des Landes geopfert hat, hat seine Steine zu dem Grundmauer der Unabhaengigkeit getragen. Und jeder Vater und jede Mutter die ~~den~~ die Kinder in Liebe zu dem kroatischen Vaterlande erzogen haben, haben zugleich neue Arbeiter fuer die Unabhaengigkeit des Landes geschaffen.

Was wir sind und was wir haben, dass verdanken wir in jedem Lande ~~den~~ vergangenen Geschlechtern.

Doch die vergangenen Geschlechter haben nur den Grund fuer die Unabhaengigkeit schaffen koennen: Das Gebäude selbst zu bauen, das war Pflicht und Glueck der jetzigen Generation.

In der Geschichte eines jeden Volkes kommt es Momente vor, wo eine rasche Entschlossenheit mit ein rasches Eingreifen der Leiter des Volkes das Schicksal des Landes eine glueckliche Wendung geben koennen. Vor kurzem war das kroatische Volk in diese Lage. Zum Glueck Kroatiens gab es kroatische Maenner, die das richtig~~e~~ Moment erfassen haben und dadurch nicht nur Kroatien von unsäglichen Leiden gerettet haben,

dem auch das stolze Gebäude der Unabhängigkeit errichtet haben.

Wir haben, meine Frau und ich, heute die grosse Ehre die Männer zu sehen, die unter der klugen und energischen Führung des Poglavniks die Selbständigkeit Kroatiens in rechtem Momente erklärt haben. Sie haben, meine Herren, von Jugend an durch unsagbaren Leiden, durch fester festhalten an dem, was Sie fuer richtig erachtet und durch eine Vaterlandsliebe, der keine Opfer zu gross war, das Recht das Schicksal dieses Landes in Ihren Händen zu nehmen erworben. Aber, meine Herren, Sie standen in diesem Kampfe nicht allein. Die meisten von Ihnen hatten neben sich eine Mitkämpferin, die ebenso mutig fuer das Land bereit war alles zu opfern. Die Frauen Kroatiens haben ebenso tapfer fuer die Freiheit des Landes gearbeitet wie die Männer.

Meine Damen und Herren, gestatten Sie, dass ich auf's tiefstem Herzen meine Bewunderung fuer das was die kroatischen Patrioten geleistet haben, ausspreche: Doch ich tue es nicht nur in eigenem Namen und nicht nur im Namen meiner Frau, ich bitte Sie die Bewunderung des ganzen finnischen Volkes entgegenzunehmen. Finnland, das so schwer hat fuer seine Freiheit kämpfen muessen, versteht vielleicht besser als manche andere Völker die Opfer zu wuerdigen, die erst den Weg zur Selbständigkeit eröffnet haben. In Finnland hat man die Regierung, die die Selbständigkeit Finnlands erklärte, die Selbständigkeitsregierung genannt. So wird auch in der Geschichte Kroatiens Ihrer Regierung einmal der stolze Name "die Unabhängigkeitsregierung" gegeben.

Meine hochverehrte Damen und Herren, sowie wir, ^{wie} ich anfangs sagte, auf dem Grunde stehen, den die hingegangenen Geschlechter gebaut haben, so werden einmal auch kommende Generationen auf dem Grunde stehen, den wir gelegt haben. Ich bin ueberzeugt, dass wenn die kuenftigen kroatischen Geschlechter ueber das Jahr 1941 sprechen werden sie sagen; Es war das grosse Jahr, wo starke Männer und mutige Frauen das Vaterland retteten.

Meine Damen und Herren, in diesem Sinne erhebe ich mein Glas und trinke auf das Wohl und auf die schöne glueckliche Zukunft des unabhängigen Staates "Kroatien".

Bl

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C39

ASIA:

Lagrebissa olevan lähetystön rap. n:o 2.

Ministeri Talas.

Roma 25/10-41.

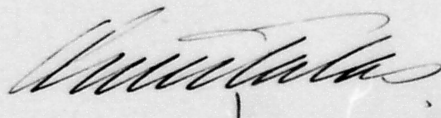
N. 1036/374.

Roomassa, 25 päivänä lokakuuta 1941.

JERKON		
No 20	412	19 41
28/10-41		
RYHMÄ	OSASTO	SIJA
5	C39	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra Ministeri, raporttini n:o 2, jonka otsakkeena on: Keskusteluja Kroatian ulkoasiainministerin kanssa. Vasteanottakea, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni veukuutus.

Herra Ulkoasiainministeri
Rolf WITTING,
H e l s i n k i.

Rooma SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
Zagrebissa olevan lähetystön
RAPORTTI n:o 2.

Salainen.

Roomassa 25 p:nä loka kuuta 19 41.

Asia: Keskusteluja Kroatian ulko-
asiainministerin kanssa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
28/10-41	41
5	C39

Kroatian ulkoasiainministeri Lorković lienee tällä haavaa nuorin ulkoasiainministeri Euroopassa. Ja kuitenkin hän on jo ehtinyt paljon kokea, paljon tehdä ja paljon kärsiä maansa puolesta. Hän liittyi Ustasha-liikkeeseen sen alusta alkaen ja on ollut mukana milloin tekijänä, milloin johtajana monessa väkivaltaisessa yrityksessä Kroatian vapauden hyväksi. Monista Jugoslavian ja ulkomaan vankiloista on hänellä omakohtainen kokemus.

Saapuessani hänen virkahuoneeseensa hän otti minut vastaan ojentaen minulle molemmat kätensä ja lausui "Suomen sankarillisen kansan edustajan sydämellisesti tervetulleeksi". Hän toi esille ihailunsa Suomea, sen armeijaa ja sen ylipääällikköä kohtaan ja sanoi että Suomi on Kroatian vapaustaistelijoille ollut loistavana ja rohkaisevana esimerkkinä. Ministeri lausui myöskin kiitoksensa siitä että Suomi niin pian tunnusti Kroatian itsenäisyyden ja toivoi että sydämellinen ystävyys aina tulisi vallitsemaan Suomen ja Kroatian välillä.

Myöhemmin olin useampia kertoja tilaisuudessa puhumaan ministeri Lorkovićin kanssa. Ministeri oli hyvin avomielinen ja puhui arkaluontoisistakin asioista avoimesti ja niinkuin

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksiministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

minusta ainakin tuntui, mitään salaamatta. Esitän seuraavassa muistiinpanojeni nojalla tärkeimmät kohdat keskustelutamme.

Saapuessani Kroatiaan oli Italia sotilaallisesti vallannut ei vaan Dalmatian kokonaisuudessaan, siis senkin osan joka on tunnustettu kuuluvaksi Kroatialle, vaan lisäksi vielä muitakin osia Kroatiasta. On luonnollista, että tämän johdosta tiedustelin ministeriltä mikä tähän miehittämiseen oli syynä ja kuinka Kroatia siihen suhtautui.

Ministeri myönsi että miehitys luonnollisesti ei ole Kroatialle mieluinen, mutta sanoi että Kroatia kuitenkin ymmärtää Italian vaatimuksen ja että tämä arkaluontoinen kysymys saatiin onnelliseen ratkaisuun Kroatian saatua Italialta alempina mainittavat takeet.

Syy minkä tähden Italia halusi miehittää koko Dalmatian rannikon, sanoi ministeri, oli se että Italia pelkää että Englanti Saksan ollessa sidottuna sotaan Venäjää vasteen, yrittäisi tehdä maihinnousun Adrianmeren rannikolla saadaksensa siten uuden balkanilaisen rintaman syntymään. Maihinnousujoukkoja ei tarvitsisi olla kovinkaan paljon, jos vain maihinnousu onnistuisi, sillä Englanti luottaa siihen että tyytymättömät ja levottomat ainekset Serbiassa, Bosniassa ja Montenegrossa heti yhtyisivät englantilaisiin, joten syntyisi balkanilainen rintama, joka tosin ei voisi kauan kestää, mutta joka kuitenkin voisi tuntuvasti heikentää Italian, jopa Saksankin voimia. Estääksensä tämän vaaran katsoi Italia välttämättömäksi sotilaallisesti miehittää Adrianmeren koko rannikon, siis myöskin Kroatialle kuuluvan osan Dalmatiaa.

Aluksi Italia vaati saada miehitetyllä alueella koko siviilihallinnonkin käsiinsä, mutta tähän Kroatia ei suostunut huomauttaen että Adrianmeren rannikkojen puolustaminen ei edellytä siviilihallinnon siirtymistä italialaisten käsiin. Sotilaalliseen miehittämiseenkaan Kroatia ei halunnut aluksi suostua, vaatien takeita siitä, että italialaiset joukot poistuisivat maasta heti ~~maa~~ maihinnousuvaaran tultua torjutuksi. Tämän johdosta Mussolini antoikin kirjallisen vakuutuksen että miehitysjoukot poistetaan heti kun Adrianmeren rannikkoja eivät enää mitkään vaarat uhkaa. Siviilihallinto jäi kokonaisuudessaan kroatialaisille.

Kysyin ministeriltä, eikö ole turhaa italialaisten pelko, että englantilaiset voisivat nousta maihin Adrianmeren rannikolla ja eikö se pikemminkin ole veruke, jonka nojalla Italia koettaa toteuttaa muita valtiollisia tarkoituksia. Ministeri vastasi, että hän pitää italialaisten pelkoa perusteltuna. Adrianmeren rannikko on siksi laaja ja tarjoaa lukuisine saarineen niin erinomaiset tilaisuudet maihinnousulle, että maihinnousuvaaraa ei voida selittää mahdottomaksi. Toinen asia on, että ministerin mielestä Kroatia itse olisi kyennyt omat rannikkonsa puolustamaan. Ministeri lisäsi vielä, että vaara on pienempi niin kauan kuin Amerikka ei ole yhtynyt sotaan, mutta jos Englanti saa käyttää myöskin apunaan Amerikan laivastoa, niin todellinen vaara on olemassa.

Keskustelu siirtyi tämän jälkeen levottomiin oloihin Balkanilla yleensä. Ministeri myönsi, että saksalaisilla on Serbiassa hyvin suuria vaikeuksia voitettavanaan. Kun Serbian armeija kukistettiin, niin tapahtui se niin nopeasti, että minkäänlaista täydellistä puhdistusta ei ehtinyt Serbiassa toimeenpanna, mikä muuten vuoriston takia ei

olisi ollut helppoakaan. Näinollen jäi Serbian vuoristoon ei vain yksityisiä joukkueita vaan vakinaisen armeijan osastoja, jotka ovat täysin aseistettuja ja joilla on tykistöäkin. Voidaan siis sanoa, että Serbiassa vielä on varsinainen sota. Ministeri arveli että saksalaiset poliittisesti ovat tehneet Serbiassa suuren virheen olettaessaan että he voisivat lempeydellä voittaa serbit puolelleen ja saada serbejä vapaaehtoisesti heittämään aseensa. Saksalaisten alussa osoittaman lempeyden katsoivat serbialaiset päinvastoin heikkouden merkiksi ja kun Saksa muodosti Serbiaan oman serbialaisen hallituksen, niin tämä vasta oikein yllätti serbialaisia joukkoja vastarintaan. He arvelivat, että heidän vastarintansa oli jo pakottanut saksalaiset serbialaisen oman hallituksen myöntämiseen, ja kunhan he vaan jatkavat sotaa, niin he voivat vielä saada saksalaiset maasta karkoitettusikin. Toisen kohtalokkaan virheen tekivät saksalaiset siinä että he luottaen Nedićin hallitukseen sallivat tämän hallituksen perustaa maahan aseistettuja poliisijoukkoja järjestystä ylläpitämään. Vaikka Nedić epäilemättä on saksalaisiin nähden täysin lojaali ja vaikka siis nämä joukot yritettiin muodostaa luotettavista miehistä, seurasi siitä kuitenkin että suuri osa näin aseistetuista miehistä ensimmäisen tilaisuuden sattuessa liittyi serbialaisiin kapinallisiin. Nedićin julistukset kansalleen, joissa hän kehoittaa heitä levollisuuteen, kaikuivat kuuroille korville.

Että siksikin suuri osa serbialaisista asettuu vieläkin aseellisen vastarinnan kannalle, johtuu paitsi kansan sotaisesta luonteesta, pääasiallisesti siitä, että Serbian kansaa ei ole saatu vakuutetuksi siitä että Venäjä jo käytännöllisesti on sodan hävinnyt, vaan luottavat serbia-

laiset varmasti siihen, että venäläiset jo ovat vallan lähellä ja että heidän avullaan voidaan saksalaiset Serbiasta karkoittaa.^{x)} Tyytymättömät ainekset Serbiassa saavat erikokoisesti tukea Sofiassa olevalta Neuvosto-Venäjän lähetystöltä ja kapinallisia rohkaisevien huhujen lähde on juuri tämä lähetystö. Ministeri oli vakuutettu siitä, että ei kestä kauankaan ennenkuin Bulgarian ja Venäjän välillä syttyy sota.

Ministeri jatkoi pitävänsä kylläkin mahdollisena että talven tullen serbialaiset palaavat koteihinsa, mutta jättävät aseensa vuoristoon ja että kevään tullessa levottomuudet voivat jatkua. Hän lisäsi kuitenkin, että saksalaiset nyt ovat päättäneet ankaralla kädellä lopettaa levottomuudet ja sen jälkeen ylläpitää järjestystä Serbiassa. Ja jos he sen tekevät, niin ei ministeri epäillyt etteivätkö he saisi serbialaisia kapinallisia kukistetuiksi.

Puhe siirtyi sitten levottomuuksiin Kroatiassa, varsinkin Bosniassa. Ministeri sanoi että levottomia aineksia ovat oikeastaan vain serbialaiset, joita kuitenkin Kroatiassa asuu vielä noin puolentoista miljoonaa. Muhamettilaiset sitä vastoin suhtautuvat aivan lojaalisesti kroateihin ja he ovatkin kroateja, jotka turkkilaisvallan aikana pakosta antoivat kääntää itsensä. Paikallisia levottomuuksia on ollut monin paikoin, mutta varsinaisesta kapinaliikkeestä voi puhua ainoastaan Bosniassa. Ministeri uskoi kuitenkin, että Bosniakin saadaan pian rauhoitetuksi. Muualta sain tietää että Bosnian rauhoittaminen tulisi tapahtumaan sekä saksalaisten että italialaisten joukkojen avulla. Varsinaiset kroatialai-

x) Tästä viimeksimainitusta seikasta sain toisaalta hyvin kuvaavan todistuksen. Eräs kroatialainen upseeri kertoi minulle että kun hän oli seanut kiinni muutamia sala-ampujia jotka heti tuomittiin kuolemaan, niin eräs näistä oli upseerilta kysynyt: "Mitä varten sinä minut ammut? Eihän kuitenkaan kestä montakaan päivää ennenkuin venäläiset, jotka jo ovat aivan lähellä (hän oli paikanakin maininnut) ampuvat sinut".

set, sanoi ministeri, ovat aivan yksimielisiä ja seisovat kaikki hallituksen takana. Heidän keskuudessaan ei ole ollenkaan kommunisteja, minkä voi havaita siitakin, että kroatialaisissa tehtaissa ja varsinaisille kroatialaisilla rautateillä ei ole tehty mitään sabotajeja. Askettain oli tosin Zagrebin puhelinkeskuksessa suuri pommitentaatti, joka vaikutuksiltaan oli erittäin tuhoisa, mutta sen suorittajat eivät olleet kroateja. Muuten oli huvittavaa että ministeri, joka itse on vanha terroristi, suurimmalla ihailulla puhui siitä kuinka tuo atentaatti teknillisesti oli erinomaisten hyvin järjestetty. Mutta samalla hän mainitsi, että juuri tämä atentaatti osoittaa että tyytymättömillä aineksilla ei ole minkäänlaista laajempaa kannatusta Kroatiassa, sillä jos heillä olisi sen verran kannatusta että he voisivat ryhtyä vallankaappaukseen, niin heidän olisi pitänyt sitä yrittää silloin kun puhelinkeskus tosiasiallisesti oli niin hävitetty, ettei sitä ollenkaan voitu käyttää.

Kun Italiassa olin kuullut, että Matchekin kannatus yhä kasvaa ja että Matchek pian tulisi kukistamaan nykyisen hallituksen, niin tiedustelin myöskin ministeriltä Matchekin suhtautumista hallitukseen. Ministeri sanoi hänen suhtautuvan täysin lojaalisesti nykyiseen hallitukseen. Hän on juhlallisesti luovuttanut maalaispuolueen johdon Poglavnikille ja on tämä suurimerkityksellinen Matchekin puolue sen jälkeen päättänyt liittyä kokonaisuudessaan Ustasha-järjestöön. Tähän minun kuitenkin pitää lisätä, että ollessani viimeisiä päiviä Zagrebissa, sain tiedon että M. oli pidätetty toisten sanoessa hänen olevan vaan maatilallaan "suojausala" toisten väittäessä että hänet olisi vartioituna tuotu Zagrebiin. Sen käsityksen perusteella mikä minulla on Matchekista, en kuitenkaan usko että hän ryhtyisi minkäänlaisiin vallankumouk-

sellisiin tekoihin.

Puheen siirtyessä ulkopoliittikkaan, selitti ministeri että Englannin on aivan turha yrittää saada kroatialaisia puolelleen. Kun kuningas Aleksanteri pani Jugoslaviassa toimeen diktatuurinsa, joka niin erityisen raskaasti kohtasi Kroatiaa, niin tämä diktatuuri juuri nojasi Englantiin ja Ranskaan ja siitä hetkestä Kroatian kansa vihaa näitä maita. Koko keskustelusta kävi muuten ilmi, että Kroatian hallitus suhtautuu erittäin ystävällisesti Saksaan, jota vastoin Italiaa kohtaan suhtaudutaan vähemmän suopeasti. Virallisesti tietysti Italian ja Kroatian välit ovat täysin ystävälliset, mutta keskustellessa kroatialaisten kanssa ei kestä kauaan ennenkuin saa kuulla monenlaisia ivallisia huomautuksia italialaisista.

Kysymykseeni onko jo ratkaistu milloin kuningas saapuu maahan, vastasi ministeri, että sen kysymyksen ratkaisu on siirretty tulevaisuuteen.

Muualta sain sen tiedon että yleinen käsitys on ettei kuningas voi maahan tulla ennenkuin italialaisten ja kroatian suhde on parantunut. Jos kuningas nyt tulisi, täytyisi hänen joko tukea kroatialaisten vaatimuksia ja silloin hän joutuisi ilmeiseen ristiriitaan Italian kanssa, tahi hänen täytyisi tukea italialaisten kantaa, jossa tapauksessa hänen päivänsä todennäköisesti olisivat luetut. Lisäksi pitää Poglavnik nykyisin ohjekset niin lujasti käsissään, ettei ole luultavaa, että hän haluaisi ne kuninkaalle luovuttaa, ei ainakaan ennenkuin hänen on onnistunut täysin vakiinnuttaa maan olot.

Sisäpolitiikasta siirtyi keskustelu ulkopoliittikkaan. Kuten jo olen maininnut, piti ministeri sodan syttymisen Bulgarian ja Venäjän välillä varmana. Bulgarianlaiset diplo-

maatit ovatkin jo lähettäneet perheensä pois Moskovasta ja samoin ovat tehneet venäläiset diplomaatit Sofiassa. Sitävastoin ei ole mitään vaaraa siitä, että Turkin ja Bulgarian välillä syttyisi sota. Tämän minulle vahvisti myöskin Bulgarian lähettiläs, joka ilmoitti että sekä Turkki että Bulgaria ovat molemmat vetäneet joukkonsa pois rajalta jotta ei sattuisi mitään valikohtauksia.

Kysyin myöskin ministerin mielipidettä Turkista. Ministeri sanoi, ei ilman ivaa, että Turkki samoin kuin Ruotsi-
kin, on onnistunut säilyttämään puolueettomuutensa. Onko tämä lopuksi oleva näitten maitten onneksi, sen näyttää tulevaisuus. Missään tapauksessa ministeri ei luullut Turkin siirtyvän Englannin puolelle, mutta ei myöskään uskonut Turkin myöntävän Saksalle läpikulkuoikeutta, jollei tilanne muutu sellaiseksi että Turkin täytyy havaita, että sen on mahdotonta vastustaa tällaista saksalaisten vaatimusta.

